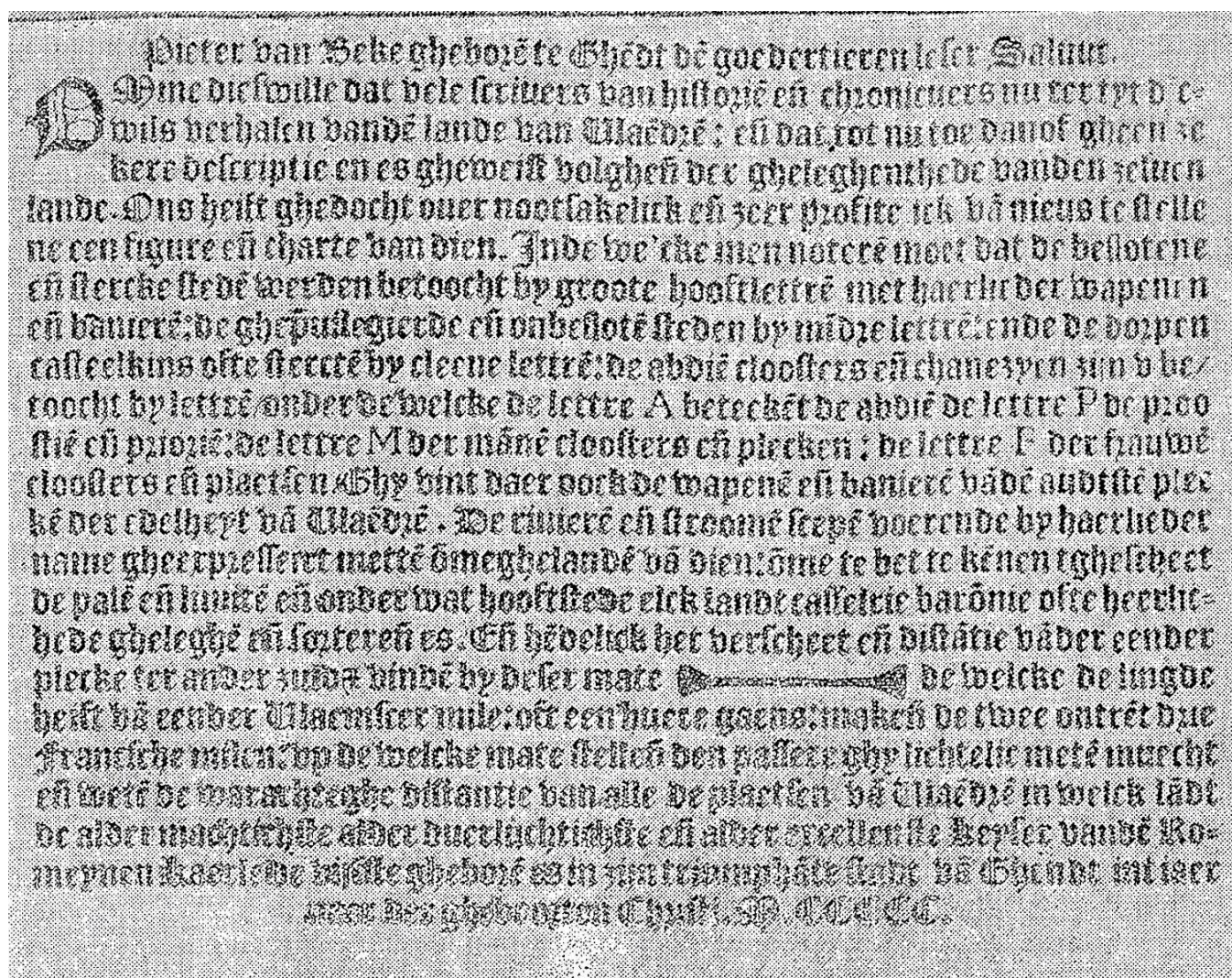

1. De Charte Van Vlaendren van 1538.

Het Vlaanderen van Jozef Bossu vinden we op de eerste gedrukte kaart van Vlaanderen: De Charte Van Vlaendren van 1538. Het enig exemplaar wordt bewaard in het Germanisches Nationalmuseum in Nuerenberg.

In de Cultuurbibliotheek (Collectie Bossu 2007/408) kunnen we ons een gedacht vormen van de kaart, althans van de inhoud. Het is een 'photographische facsimile' in 1897 te Gent uitgegeven bij V. van Doosselaere.

"Pieter van Beke gheboren te Ghendt den goedertieren leser Saluut."

Het origineel is een houtsnede gedrukt op perkament en levendig met waterverf ingekleurd. Het is een wandkaart van 989 x 750 mm. De uitgave van 1897 gunt ons alleen een kijk op de inhoud. En, die is rijk. F. Van Ortrooy heeft de kaart in

een 'verklarend bijschrift' beschreven. We volgen de indeling van zijn uitvoerige tekst en bewaren iets van de kleur van de 19de eeuw.

Linker bovenhoek van de kaart met titel, uitleg en grootte van Vlaanderen; beer en wapen van Cisoin.

1. Een woord vooraf.

Door "de bezorgdheid van het verlicht Bestuur der stad Gent ... kon te Nürnberg een lichtteekening van de kaart gemaakt worden..."

2. Wie de vervaardiger was.

"Pieter van Beke geboren te Ghend"; "Petrus Torrentius Gandavus" is ontwerper van de kaart. Ze werd gedrukt "Gandavi in officina Petri Caesaris iuxta divae Pharahildis templum. Anno. M. quingentissimo trigesimo octavo, mensis Maij die octava." We weten zeer weinig over Pieter van Beke. Guicciardini en Sanderus vermelden hem summier.

3. *Stoffelijke uitvoering van de kaart.*

“De kaart is eene schoone houtsnode” gedrukt op 4 vellen perkament en gekleurd met waterverf zonder vernis. “Het rood van den hemel boven die heuvels gaat over in blauw aan de uiterste grens der kaart.” De graveur is Lucas van Quickelberghe. In *Vlaanderen in 100 kaarten* uitgegeven door het Davidsfonds in 2015 (CB 2017/70), vindt men een weliswaar kleine maar toch kleuriger afbeelding die een vermoeden geeft van de schitterende kaart.

4. *De randschriften van de kaart.*

Er zijn veel ‘randschriften’. Ze geven de belangrijkste en soms unieke informatie over het graafschap en de kaart. Bv. dat de titel van de kaart gesneden is maar dat sommige teksten met “beweegbare Gothiek- of Romeinse letters gedrukt” werden. Er zijn teksten in het Nederlands, Frans en Latijn. De oppervlakte van Vlaanderen wordt beschreven in Vlaamse mijlen: “Tgraefschip van Vlaendren es lanck omtrent XXXI Vlaemsche miles ende breet omtrent XX. milen.” 1 Vlaamse mijl is 5500 m. en op de kaart 25 mm.

5. *Vervaardiging van de kaart.*

“Geene projectie dus noch sterrenkundige plaatsbepaling”. De kaart is een compilatie van plaatselijke kaarten. Sommige zijn nog in archieven terug te vinden.

6. *Geschiedkundige gegevens op de kaart aangeteekend.*

De vier beren op de hoeken van de kaart vallen direct op. Het zijn zonderlinge afbeeldingen van onduidelijke oorsprong maar bv door Mercator gevolgd in zijn kaart van 1540. Ze dragen de wapens van de heren Overboelare, Pamele, Heine en Cisoien. Op de kaart staan ook 90 kleurige wapenschilden van diverse plaatsen. 99 Kloosters of abdijen worden in de tekst beschreven. Er zijn hoofdletters voor belangrijke plaatsen; een kleine letter voor “onbesloten steden” en de kleinste letters voor de dorpen. Een abdij krijgt een A, proostdij P, M voor mannenklooster, F voor een vrouwenklooster.

7. *Gegevens uit het gebied der aardrijkskunde en dat der plaatsbeschrijving.*

Het is opvallend dat de waterwegen in de tekst uitvoerig beschreven worden. Waterlopen waren inderdaad vaak belangrijker dan wegen.

8. *Afstamming der kaart van Vlaanderen van 1538 en de vergelijking van dat stuk met de latere kaarten.*

Chronologisch volgt de kaart van Vlaanderen (1540) van Mercator. Die werd zelf lange tijd als de eerste gedrukte kaart beschouwd. Het

eindoordeel van Fernand Van Ortroy: “Is zij rijk aan geschiedkundige gegevens, onder opzicht van plaatsbeschrijving en zuivere wetenschap is ze onvoldoende...”

9. *Stamboom van de familie van der Beke.*

10. *4 platen* (facsimile in 4 stukken).

Bedenk dat het hier gaat om een ‘lichtteekening’ van de 19de eeuw. Naar onze normen is de kwaliteit zeer matig.

Wanneer je de kaart bekijkt, kijk je naar het Vlaanderen van Bossu met als grenzen: de Schelde, de Scarpe en de Aa: Vlaanderen in de tijd van Karel V.